

13

27. AUGUST 2010
www.utdanningsnytt.no

UTDANNING

Strategi for skrivning

SIDE 12-17

> VERDENS ENESTE > ANDRE BOLLAR I FERIEEN > BLE TENT AV NORA >

INNHold.

Utdanning > nr 13/27. august 2010

Tema: Grunnleggende ferdigheter

- 12 ..... Få tar grunnleggende ferdigheter på alvor
- 14 ..... Tar læreplanen på ordet
- 16 ..... – Opp en karakter
- 17 ..... Øver inn muntlige ferdigheter

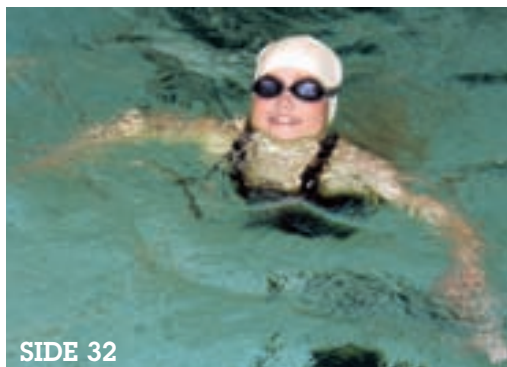

Aktuelt:

- 5 ..... Erkjenner tilbud om gratis skoleplass
- 6 ..... Fleire lærere ut enn inn
- 8 ..... Foreldreskole blir film
- 9 ..... Stor uenighet om utbytte

Virke og viten:

- 22 ..... Lærere i praktisk-estetiske fag får ikke videreutdanning
- 26 ..... Støtter kvinnelige pedagoger
- 32 ..... Svømmeskolen allerede innført i Sandefjord
- 34 ..... – Bistand undergraver
- 35 ..... Bruker Facebook mot mobbing

Rett fram:

- 10 ..... **Aktuell profil:** Jon Morten Melhus
- 40 ..... **Langskudd**
- 46 ..... **Innspill**
- 54 ..... **Debatt**
- 59 ..... **Rett på sak:** Magnar Husby
- 60 ..... **Kronikk:** Anerkjennende elevsamtaler

Faste spalter:

- 18 ..... **Litt av hvert**
- 20 ..... **Mitt tips:** – Må ikke bare bli for de skoletrøtte
- 28 ..... **Portrett:** Verdens eneste
- 36 ..... **Fotoreportasje:** Andre bollar
- 41 ..... **Bøker**
- 44 ..... **Lett**
- 45 ..... **Gylne øyeblikk**
- 79 ..... **Minneord**

Stilling ledig/kunngjøringer: 64–76 Forbundssider: 80–83

TEMA.

I læreplanen kreves det undervisning i de grunnleggende ferdighetene skrivning, lesing, muntlighet, regning og digitale verktøy i alle fag på alle trinn – men det sies ingenting om hvordan. Derfor dropper lærere flest oppgaven, viser en undersøkelse. Ved Nadderud videregående har man i fire år arbeidet med skrivning som grunnleggende ferdighet i alle fag.

Side 12–17

Få tar grunnleggende ferdigheter på alvor

På Nadderud videregående skole lærer elevene strategier for hva som er god skrivning, i alle fag og på alle trinn. – Nyttig, synes lærer Liv Torunn Strandmyr og elevene Daniel Mellem, Anette Lange, Kine Hansen Ødegård og Jarl Gåsvær.

Daniel Mellem og Anette Lange synes skrivearbeidet går lettere etter å ha lært teknikker for gode skriveprosesser i ulike fag.

TEKST: Lene Opseth, lo@utdanningsnytt.no

FOTO: Erik M. Sundt

Tar lærer

I fire år har faglærere ved Nadde-rud videregående skole i Bærum i Akershus samarbeidet for å realisere læreplanens krav om at skrive som grunnleggende ferdighet skal gjennomsyre alle fag og trinn.

► – Moro og nyttig, sier elevene om skriveprosjektet. Lærerne ved skolen, i likhet med lærere flest, forsto imidlertid lite av hva som mentes da Kunnskapsløftet i 2006 innførte kravet om at opplæring i de grunnleggende ferdighetene skrive, lesing, muntlighet, regning og data skulle gjennomsyre alle fag på alle trinn, forteller engelsklærer Liv Torunn Strandmyr ved skolen til Utdanning.

– «Skrijving i alle fag» kom i stand etter initiativ fra lærerne. Vi ville finne ut hvordan vi kunne undervise i en av ferdighetene, sier Strandmyr.

Lærerne fikk med seg professor i norskdidaktikk ved Universitetet i Oslo, Frøydis Hertzberg, på laget, og etter hvert også universitetslektor Karl Henrik Flyum. Skoleledelsen stilte seg helt og fullt bak prosjektet, og det ble avsatt tid til samarbeid på timeplanen to timer annenhver uke der lærere og forskere møttes.

– Hvordan kan man undervise i skrijving i så ulike fag som rettslære og norsk, matematikk og engelsk? Fins det felles kriterier for hva god skrijving er?

Utdanning stiller spørsmålene til lærergruppa som er samlet til sedvanlig møtetid.

– Selv om skrijving i de ulike fagene er svært forskjellig, skrijving i naturfag er for eksempel svært ulikt skrijving i norsk, har vi funnet mange fellestrekk i skrivearbeidet. Det handler om hvordan teksten bygges opp, avsnittsoppbygging, hvordan det argumenteres, kildekritikk, bruk og dokumentasjon av kilder. Et annet fellesområde er selve skriveprosessen. Det fins gode strategier for hvordan man kan komme i gang med, bearbeide og vurdere en tekst. Slike strategier er det viktig å lære elevene og la dem øve masse på. Strategiene kan anvendes i alle fag, svarer Strandmyr.

Hun forklarer at arbeidet i skrivegruppa i hovedsak har vært å drøfte elevtekster. Til hvert møte har en lærer presentert en elevtekst som han/hun har vurdert. Teksten blir deretter grun-

eplanen på ordet

En motivert lærergruppe leder skriveprosjektet. Fra v.: Teresia Jakobsson-Åhl, Tore Marius Løiten, Kristine Breder, Bjørn Lossius, Ellen Brattlie, Charlotte Aksland, Randi Fritzvold, Liv Torunn Strandmyr og Stina Funderud. Foto: Lena Opseth

dig drøftet og gjennomgått av skrivegruppa.

Etter hvert har man drøftet elevtekster med utgangspunkt i ulike tema som gruppa ønsket å studere nærmere; tekstoppbygging, drøfting og argumentasjon i teksten, kildebruk, oppbygging av sammensatte tekster der bruk av bilder, kart, power-point-presentasjon med mer inngår.

– Vi er blitt overrasket over hvor mye skrivning som skjer i de ulike fag. Arbeidet har gjort oss oppmerksomme på skrivningens mange fellesnevner. Jeg skulle ønske alle lærere fikk mer innsyn i hverandres fag. Som faglærer blir man lett opp tatt av bare egne fag, forklarer Strandmyr.

Lærer i naturfag og biologi, Randi Fritzvold, skyter inn:

– Som faglærer vil jeg alltid forstå innholdet i en elevbesvarelse eller en rapport. Men holder eleven seg til saken? Er det en god rapport? Hvordan er teksten bygd opp, og hva med kildebruken? sier Fritzvold, og forklarer at arbeidet i skrivegruppa har gitt henne ny kunnskap og god veiledning i hvordan hun bedre skal vurdere en tekst.

– Vi er kommet langt i å utvikle et felles språk for vurdering, sier hun.

– Gjennom prosjektet har vi lært å gi mer presise tilbakemeldinger. Selv er jeg blitt «tøffere» når jeg kommenterer besvarelser, kanskje særlig overfor de faglig sterke elevene, sier Bjørn Lossius, faglærer i historie, samfunnsfag og rettslære.

– Vi er kommet et godt stykke på vei mot akademisk skrivning. Elevene har fått en «oppskrift» på skrivning på tvers av fagene, de er blitt bedre i å

bygge opp tekster og i kildebruk, sier Tore Marius Løiten, lærer i samfunnsfag og historie.

Han siterer fra en e-post han har fått fra en tidligere elev, som i dag er universitetsstudent. Studenten takker for god skriveopplæring; Den har gjort at hun ligger hestehoder foran medstudenter i rapportskrivning og kildekritikk.

– Slike tilbakemeldinger får jeg mange av, forsikrer Løiten.

– *Hva med elevene som sliter faglig? Sakker de ytterligere akterut nå som dere har økt oppmerksomhet mot skriftlig arbeid?*

– Tvert imot. I engelsk for eksempel, har de svake elevene stor nytte av en tydelig oppskrift i hvordan de skal bygge opp en tekst. Det gir dem trygghet, bidrar til at de forstår mer og dermed også leverer bedre besvarelser, sier engelsklærer Kristine Breder.

– Deltagelsen i skrivegruppa har vært utslagsgivende for at jeg kan undervise i skrivning i det hele tatt i matematikk. Tidligere har min tilbakemelding ofte bare bestått av en krøllstrek i marginen med kommentaren: Uklart. Nå er jeg mer presis. Det lærer elevene mer av, sier matematikklærer Teresia Jakobsson-Åhl.

– *Er dette et nyttig prosjekt?*

– Prosjektet er nyttig for alle. Det handler om profesjonalisering. Resultatet så langt er at vi har utviklet en mal for skrivning som kan brukes i alle fag, og som styrker elevene i skriveprosessen. Vi ser at elevene oppnår bedre resultater, selv om det er gått for kort tid til at det kan dokumenteres, sier Strandmyr.

Grunnleggende ferdigheter ikke prioritert

> Nifu Step og Institutt for lærerutdanning og skoleutvikling (ILS) evaluerer Kunnskapsløftet på oppdrag fra Utdanningsdirektoratet i perioden 2007–2011, og har så langt levert to delrapporter. I siste rapport, «Kunnskapsløftet – tung bær å bære» (november 2009), handler et av kapitlene om hvordan opplæringspraksisen på skolen har endret seg i forhold til innføring av grunnleggende ferdigheter. Dataene er intervjuer med rektorer og lærere ved et utvalg skoler. Frøydis Hertzberg, professor i norskdidaktikk ved Universitetet i Oslo, har vært sentral i arbeidet.

Hun skriver i rapporten: «Samlet sett tyder vårt materiale på at læreplankravet om grunnleggende ferdigheter foreløpig ikke har ført til særlige endringer på skolenivå.» Og videre: «I korthet kan det virke som om intensjonen med grunnleggende ferdigheter ikke blir forstått; derfor oppfattes kravet heller ikke som særlig meningsfylt.»

Hertzberg skriver videre at å realisere de grunnleggende ferdigheter krever lærersamarbeid, men at planen ikke legger organisatorisk til rette for det. «Det betyr at samarbeid på tvers blir et anliggende for ildsjeler, eller ikke vil oppstå overhodet.» Hun påpeker arbeidet med grunnleggende ferdigheter ikke er prioritert av rektorene, verken faglig eller organisatorisk. Skolemyndighetene har ikke kommunisert til rektorene at dette er viktig.

«Når punktet om grunnleggende ferdigheter ennå ikke ser ut til å være fullt ut forstått, langt mindre implementert, kan en viktig grunn være at styringssignalene har vært for svake», heter det i rapporten.

«Samlet sett tyder vårt materiale på at læreplankravet om grunnleggende ferdigheter foreløpig ikke har ført til særlige endringer på skolenivå.»

Rapport fra Nifu Step og ILS

– Opp en karakter

Elev Mathias Tandstad ved Nadderud videregående skole sier at han takket være skriveprosjektet har lært en ny måte å skrive på: – Det gjør at jeg har gått opp en karakter i rettslære.

► **Tandstad har to faglærere** som er med i skriveprosjektet: læreren i rettslære og engelsklæreren, forteller han. Begge har hjulpet ham til å forbedre karakteren.

– Jeg har dysleksi og sliter litt faglig på skolen. På Nadderud har jeg fått en oppskrift på hvordan jeg kan bygge opp en tekst, og det hjelper meg. Jeg følger metoden og er mer bevisst hvordan jeg skriver, forteller han.

– Lærerne gir dessuten gode tilbakemeldinger, sier hva som er bra og hvorfor, likedan det som er dårlig.

Han gir engelsklæreren ros for «ikke å ha gitt ham opp».

– Hun tvang meg til å følge med, og hjalp meg litt ekstra. Det var veldig nyttig.

– Dette har vi bruk for

– Det er veldig positivt at lærerne legger vekt på at vi skal få gode skriftlige ferdigheter. Det er noe vi alltid vil ha bruk for, uansett hvilket yrke vi velger, sier eleven Alicia Gram.

Både hun og medelev Signe Bakke Johannessen er glade for at de får gode og konkrete tilbakemeldinger på arbeidet de leverer. I likhet

– Det hjelper meg å vite hvordan jeg skal bygge opp en tekst, sier Mathias Tandstad.
Foto: Lena Opseth

med Tandstad er de svært fornøyde med å ha lært metoder for å komme i gang med skrivingen og for å bli mer bevisst hvordan de skriver.

– Vi er blitt mer oppmerksomme på hvilken stil vi skal bruke og også blitt mer sjangerbevisste. Det er både moro og lurt å lære dette nå, sier Bakke Johannessen.

Konkret om Nadderud-prosjektet

Tekstdiskusjoner. I timeplanlagte møter drøfter lærerne elevtekster fra ulike fag for å bli klar over fagspesifikke og generelle kriterier for gode tekster.

Utpøving i klasserommet. Lærerne arbeider individuelt med prosjekter med fokus på ulike sider av skrivingen, eksempelvis rapportskriving etter en spesiell metode, henvisning til kilder, sammensatte tekster, osv.

Erfaringsdeling. Lærerne legger fram sine prosjekter for gruppa. Erfaringene deles med fagseksjonene på skolen.

Det synlige resultatet. I to rapporter beskrives flere sider av lærernes utviklingsarbeid, blant annet undervisningsopplegg i argumentasjon i engelsk, arbeid med argumenterende tekster i biologi, utarbeidelse av øktplaner i idrettsfag, tverrfaglige skriveprosjekter i norsk og historie, i norsk, religion og etikk, og i samfunnsfag og geografi.

I tillegg. Ei bok om prosjektet skrevet av lærerne kommer i vinter på Universitetsforlaget.

Tre masterstudenter har skrevet oppgaver om prosjektet: Skrivning i idrettsfag. Skrivning i historie og norsk. Skrivning i naturfag. En doktorgradsstipendiat forsker i hva som skjer på samarbeidsmøtene i skriveprosjektet. Hvordan skjer profesjonell læring?

Skriveprosjektet – en ensom stjerne

Skriveekspert og forsker Frøydís Hertzberg har undersøkt hvordan skoler arbeider med de grunnleggende ferdigheter, og konkluderer med at begrepet ikke blir forstått, og at det derfor arbeides lite med dette i skolen.

► **Hun omtaler funnet** som nedslående, men tilføyer at det ikke er så rart at lærerne har en slik holdning: Lærerne er ikke godt nok informert om hvordan de skal jobbe med de grunnleggende ferdigheter. Læreplanen er ikke god nok/klar nok på området.

– Hva skal til for at lærere flest kan komme i gang med skriving som grunnleggende ferdighet i alle fag?

– Det er vanskelig for lærerne å gjennomføre god skriveundervisning og skape gode skrivere i alle fag på alle trinn, når de ikke vet hva som betraktes som god skriving i fagene. Det må komme tydeligere føringer fra direktoratet eller skoleeier, slik at skolene får anledning til å forstå hva dette er. Vi som har jobbet med å finne ut av hva god skriving i fagene er, vet hvor radikalt det er: Det handler om å perfektionere elevene innenfor fagene

Frøydís Hertzberg

slik at de settes i stand til å utøve fagrelevant skriving. Nadderud-prosjektet har dessuten lært meg mye om hvilke institusjonelle utfordringer lærerne møter når de skal samarbeide om å realisere læreplanens mål om skriving i alle fag.

Forskningsprosjekt i Trøndelag

► **Forskningsrådet** sammen med Høgskolen i Sør-Trøndelag står bak et større forskningsprosjekt om skriving som grunnleggende ferdigheter i alle fag, der 22 forskere har fulgt skrivearbeidet i 14 barnehager og skoler. Det treårige prosjektet er ledet av professor Jon Smidt og avsluttes i år.

– Foruten dette prosjektet og Nadderud-prosjektet, er vel sannheten den at skolen er kommet kort i arbeidet med skriving som grunnleggende ferdighet i alle fag, sier leder Synnøve Matre ved Nasjonalt senter for skriveopplæring og skriveforskning i Trondheim.

Øver inn muntlige ferdigheter

Skedsmo kommune i Akershus har utarbeidet en lokal læreplan i muntlige ferdigheter for 1.–10. trinn.

► – Jeg kjenner ikke til kommuner som har utarbeidet en lignende plan, sier rådgiver Inger Elise Solberg. Hun tilføyer at kommunen, med den ferske planen for muntlige ferdigheter, nå har utarbeidet lokale læreplaner for alle fem grunnleggende ferdigheter. Planene for lesing, skriving og matematikk bygger imidlertid på planer kommunen hadde før Kunnskapsløftet.

Solberg tror Skedsmo kommune ligger i teten når det gjelder å ha lokale læreplaner i de grunnleggende ferdigheter: – Mange kommuner og skoler henvender seg for å høre hvordan vi jobber, sier hun.

Konkret plan

Den lokale læreplanen i muntlige ferdigheter for 1.–10. trinn ble presentert på Vigernes skole like før sommerferien der lærerne Ingebeth Melhus og Lina Lund Jacobsen har prøvd ut noen av oppleggene i sine klasser.

I klasserommet til klasse 2B og lærer Melhus sitter våryre sjuåringer i halvsirkel. På gulvet foran dem ligger tre rundinger av tau. Så kommer oppgaven: Er påstanden elevene får utdelt på hver sin lapp relevant, litt relevant eller irrelevant? Hver elev leser sin påstand etter tur, og alle kan lese! Men så må hver elev tenke, svare, begrunne svaret – for til sist å legge påstanden i «riktig» sirkel. Det er lov for de andre elevene å være uenig, men meningen må begrunnes.

Melhus forklarer at hun hele skoleåret har jobbet konkret og systematisk i klassen med å utvikle elevenes muntlige ferdigheter. For 2. trinn handler det om å lære elevene begreper, stille spørsmål, holde seg til saken, begrunne

På konkret vis lærer 2B forskjellen på relevant, litt relevant og irrelevant av lærer Ingebeth Melhus. Foto: Lena Opseth

det de sier, våge å ha egne meninger, og ikke minst: Bare snakke når alle lytter.

– Planen er svært konkret med praktiske forslag til hvordan lærerne kan jobbe. Nå gjenstår det at lærerne tar planen i bruk, sier Melhus.

Læreplanen i muntlige ferdigheter er utarbeidet i samarbeid med høyskolelektor Beate Børresen ved Høgskolen i Oslo og Lise Gimnes, Snirkelsnakk.

Vage svar

Akershus fylkeskommune er nærmest svar skyldig på hvordan skoleeier arbeider for å initiere de fem grunnleggende ferdigheter i videregående skole.

sier en sommerblid Halvorsen muntert.

Hun har seks punkter hun vil liste opp som er departementets virkemidler for å få forgang i arbeidet med de grunnleggende ferdigheter:

– I fellesfagene norsk, engelsk, matematikk og naturfag i videregående er læreplanene justert og endret slik at arbeidet med de grunnleggende ferdighetene skal komme tydeligere fram.

Planene skal virke fra dette skoleåret.

– Kvaliteten på de nasjonale prøver skal utvikles slik at de gir informasjon som lærerne kan bruke i sitt læringsarbeid i skolen. Prøvene skal bli en støtte for læreren, mer enn et rangeringsverktøy.

– Det jobbes kontinuerlig med å utvikle

Du må bare snakke når alle lytter.

– På området informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT) har vi et kompetansehevingskurs for lærere, der nær hundre lærere deltar om bruk av IKT i fagene. Fra i høst er fem lærere frikjøpt i 40 prosent av stillingen for å være digitale innovatører i Akershus når det gjelder bruk av IKT i fagene, sier spesialkonsulent Bengt Jacobsen i fylkeskommunen. Han kjenner til at også Buskerud og Hordaland jobber bra i forhold til bruk av IKT i fagene.

Hvordan fylkeskommunen jobber for at de grunnleggende ferdighetene muntlighet, lesing, skriving og regning skal gjennomsyre alle fag på alle trinn har det ikke vært mulig å bringe på det rene, til tross for utallige purringer og venting.

– Rapporten en kraftig vekker

– Rapporten fra Nifu-Step og ILS er en kraftig påminning om at det tar tid å gjennomføre reformer og en vekker om at vi må holde trøkket oppe i forhold til arbeidet med de grunnleggende ferdigheter, sier kunnskapsminister Kristin Halvorsen.

► Hun tar rapportens innhold på alvor, og innser at det er et langt stykke fram før læreplanens krav om at de grunnleggende ferdigheter skal gjennomsyre alle fag på alle trinn blir realisert.

– Rapporten gjør at jeg enda bedre forstår hva Skole-Norge sier når de ber om arbeidsro. Tid til gjennomføring av læreplanens mål er overskriften på det lærerne ber om. Det tar tid å få mål og krav inn i hodet, ned i magan og ut i praksis,

lærernes vurderingspraksis og – kultur. Målet er at elevene skal få bedre tilbakemelding, og arbeidet med de grunnleggende ferdigheter inngår i dette.

– I den nye lærerutdanningen som starter i høst har arbeidet med de grunnleggende ferdighetene fått en sentral plass.

– I etterutdanningen av lærerne er satsing på de grunnleggende ferdigheter i lesing og regning vektlagt, og også vurdering.

– De nasjonale sentra i lesning, skriving og matematikk skal ha en særlig prioritet på arbeid med de grunnleggende ferdigheter i 2010 og 2011.